

Bijlage 12 Verzoek van de Vaste Kamercommissie IenW over roekeloos rijgedrag

De verkeersongevallen uit de krantenberichten die hebben plaatsgevonden in Loosdrecht, Heerhugowaard en meest recent in Oud Gastel, hebben verschrikkelijke gevolgen gehad. Na ingrijpende ongevallen zoals deze, is het van groot belang voor slachtoffers en hun naasten dat de eventuele strafrechtelijke afhandeling adequaat verloopt. Als er sprake is van een ernstig verkeersdelict, dan moet de bestuurder die dat aan te rekenen is daar ook een passende straf voor krijgen. Het maatschappelijke gesprek over de straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten is belangrijk en keert vaker terug. De toenmalig minister van Justitie en Veiligheid heeft daarom in 2017 een onderzoek uit laten voeren naar dit onderwerp.¹ Dat onderzoek heeft enerzijds laten zien dat de straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten over het geheel genomen adequaat is. Anderzijds heeft het laten zien dat er ruimte voor verbetering was op een aantal punten. Eén van die punten was roekeloosheid. De onderzoekers concludeerden dat de Hoge Raad op dat moment strengere eisen stelde aan het bewijs voor roekeloosheid dan de wetgever voor ogen had en dat dit ook zijn weerslag had op lagere rechtspraak.² De consequentie was dat roekeloosheid slechts in uitzonderlijke omstandigheden – zoals snelheidswedstrijden, kat-en-muisspellen of koste wat kost vluchten voor de politie – bewezen werd verklaard en dat leidde tot veel onbegrip en onvrede bij slachtoffers en naasten.³ Per 1 januari 2020 zijn daarom met de Wet aanscherping strafrechtelijke aansprakelijkheid ernstige verkeersdelicten (Stb. 2019, 413) verschillende wijzigingen doorgevoerd in de Wegenverkeerswet 1994 (WVW). Hieronder wordt de inhoud van deze wetswijziging en de gevolgen daarvan voor de bewijsbaarheid van roekeloosheid in verkeerszaken nader toegelicht.

Bewijsbaarheid van Roekeloosheid

Roekeloos rijgedrag kan zeer ernstige verkeersongelukken tot gevolg hebben en vormt daarmee een groot gevaar voor de verkeersveiligheid. Voordat ingegaan kan worden op de bewijsbaarheid van roekeloosheid in strafzaken, is het van belang om stil te staan bij de betekenis van dit begrip. In het strafrecht worden de begrippen 'opzet' en 'schuld' gebruikt om aan te duiden in welke mate een bepaalde gedraging aan een verdachte kan worden verweten. Roekeloosheid is in dit kader de zwaarste verschijningsvorm van 'schuld'. Het gaat daarbij om zeer onvoorzichtig gedrag waarbij welbewust en met ernstige gevolgen onaanvaardbare risico's zijn genomen. Roekeloosheid drukt daarmee een zwaardere mate van verwijtbaarheid uit dan 'kale' schuld (dat bestaat in ten minste verwijtbare aanmerkelijke onvoorzichtigheid), maar een lichtere mate van verwijtbaarheid dan opzet (dat bestaat in willens en wetens handelen). Het door roekeloos verkeersgedrag veroorzaken van een – kort samengevat – ernstig verkeersongeval met dodelijke afloop of met ernstig lichamelijk letsel tot gevolg is het zwaarste strafbare feit dat in de WVW is opgenomen. Afhankelijk van de gevolgen van het verkeersongeval kunnen daarvoor gevangenisstraffen van maximaal zes jaar (in geval van een dodelijk slachtoffer) of drie jaar (in geval van lichamelijk letsel bij een ander) worden opgelegd. Deze straffen kunnen met de helft worden verhoogd in geval van strafverzwarende omstandigheden als bedoeld in art. 175 lid 3 WVW, waaronder rijden onder invloed.

Met de Wet aanscherping strafrechtelijke aansprakelijkheid ernstige verkeersdelicten is sinds 1 januari 2020 een nieuw artikel 5a in de WVW toegevoegd. Het artikel noemt een aantal concrete schendingen van verkeersregels die - indien zij opzettelijk in ernstige mate worden geschonden en indien daarvan levensgevaar of gevaar voor zwaar lichamelijk letsel voor een ander te duchten is – roekeloosheid kunnen opleveren. Het gaat daarbij onder andere om gevaarlijk inhalen, niet verlenen van voorrang, overschrijden van de maximumsnelheid, door rood licht rijden, tegen de verkeersrichting inrijden en tijdens het rijden een mobiel elektronisch apparaat vasthouden. Daarnaast is in artikel 175 WVW bepaald dat bij ernstige verkeersongevallen van de zwaarste schuldvorm roekeloosheid sprake is wanneer het rijgedrag dat heeft geleid tot het ongeval kan worden aangemerkt als een overtreding van artikel 5a WVW. Deze wetswijziging geeft de

¹ Dan sta je bij je dochter en zeg je dat ze mag gaan" | Politie kan wegpiraten maar moeilijk veroordeeld krijgen).

De Telegraaf, 6 september 2022, 'Bestuurder (27) fataal ongeluk Oud Gastel verdacht van roekeloos rijgedrag' en De Telegraaf, 6 september 2022, 'Burgemeesters luiden noodklok over patsers in gehuurde racemonsters'

² Kamerstuk 29 398, nr. 567

³ Kamerstuk 29 398, nr. 567

rechtspraak meer handvatten om in zaken naar aanleiding van ernstige verkeersongevallen tot een bewezenverklaring van roekeloosheid te komen. Daarnaast bevat de genoemde wet verschillende andere wijzigingen waarmee daders van ernstige verkeersdelicten steviger kunnen worden aangepakt. Zo is het strafmaximum voor gevaarlijk rijgedrag zonder gevolgen verhoogd (artikel 5 WVV) en is met het nieuwe artikel 5a WVV – in aanvulling op wat in de vorige paragraaf over het bewijs van roekeloosheid is opgemerkt – een afzonderlijke strafbaarstelling geïntroduceerd voor *zeer* gevaarlijk rijgedrag dat zonder (ernstige) gevolgen is gebeven. Hiervoor kan maximaal twee jaar gevangenisstraf worden opgelegd. Daarnaast zijn de strafmaxima voor rijden onder invloed, doorrijden na een ongeval en rijden zonder (geldig) rijbewijs verhoogd. Deze wijzigingen verbeteren de mogelijkheden om in verschillende soorten verkeerszaken – zowel zaken met (dodelijke) slachtoffers als zaken waarin het rijgedrag zonder gevolgen blijft – forse straffen op te kunnen leggen.

De eerste ervaringen met deze wetswijzigingen in de praktijk zijn positief. Er hebben al verschillende vervolgingen en veroordelingen voor artikel 5a WVV plaatsgevonden. In deze veroordelingen zijn tevens hogere straffen opgelegd dan wanneer de betreffende gedragingen onder artikel 5 WVV zouden zijn vervolgd. Ook hebben al verschillende vervolgingen en veroordelingen voor ongevallen plaatsgevonden waarbij de schuld bestond in roekeloosheid zoals bedoeld in de koppeling met het nieuwe artikel 5a WVV. Ook in deze veroordelingen zijn duidelijk hogere straffen opgelegd dan wanneer op basis van een lagere schuldgradatie zou zijn vervolgd. Gelet op het relatief geringe tijdsverloop sinds de inwerkingtreding van de wetswijziging heeft de Hoge Raad nog geen uitspraak gedaan in zaken waarin artikel 5a WVV, meer specifiek de daarin vervatte explicitering van het begrip roekeloosheid, is toegepast. De wet is nog te kort geleden in werking getreden om op dit moment de effecten van de wetswijziging in de praktijk in volle omvang te kunnen duiden. Nader onderzoek hiernaar zal plaatsvinden tijdens de evaluatie van de wetswijziging die voorzien is voor 2025. Dit is conform de reguliere termijnen voor de evaluatie van een wetswijziging. Uw Kamer zal over de resultaten van dit onderzoek geïnformeerd worden. Ten overvloede is het belangrijk om te melden dat indien iemand schuldig is aan het veroorzaken van een verkeersongeval met ernstige gevolgen maar er *geen* sprake is van roekeloosheid, er ook dan strafrechtelijke vervolging kan plaatsvinden. In die gevallen geldt een strafmaximum van drie jaar gevangenisstraf in geval van een dodelijk slachtoffer en anderhalf jaar gevangenisstraf indien door het ongeval aan een ander lichamelijk letsel is toegebracht (de artikelen 6 en 175, eerste lid, onder a, WVV). Deze straffen kunnen met de helft worden verhoogd in geval van strafverzwarende omstandigheden als bedoeld in art. 175 lid 3 WVV.

Rijbevoegdheid na roekeloos rijgedrag

Een ontzegging van de rijbevoegdheid, ook wel rijontzegging genoemd, is een bijkomende straf die de rechter bij een veroordeling kan opleggen naast de hoofdstraf(fen). Wanneer er sprake is van een veroordeling voor zeer gevaarlijk rijgedrag als bedoeld in artikel 5a WVV, dan kan de rechter de bestuurder de rijbevoegdheid ontzeggen voor maximaal vijf jaar (artikel 179 lid 1 WVV) – en in geval van recidive binnen vijf jaar – uitbreiden tot maximaal tien jaar (artikel 179 lid 5 WVV). In de praktijk leidt een veroordeling voor roekeloos rijgedrag vrijwel altijd tot een ontzegging van de rijbevoegdheid.